

Samen voor succes in armoedebestrijding: Sittard-Geleen

*Onderzoek en advies in het kader van de Nederlandse
Stedenestafette 2010*

Marie-Christine van Dongen
Diane Bulsink
Astrid Huygen

September 2010

Inhoud

1	De Stedenestafette in Sittard-Geleen	5
1.1	De Stedenestafette	5
1.2	De manifestatie van Sittard-Geleen	5
1.3	Leeswijzer	6
2	Minima en inkomensondersteuning in Sittard-Geleen	7
2.1	Kerncijfers over de gemeente Sittard-Geleen	7
2.2	De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld	8
2.3	Wie zijn de minima in Sittard-Geleen	9
2.4	De regelingen voor minima in Sittard-Geleen	9
3	Het armoedebeleid in Sittard-Geleen: de gemeente en maatschappelijke organisaties	11
3.1	Inzet van de gemeente	11
3.2	De inzet van maatschappelijke organisaties	13
3.3	Minima over het minimabeleid	13
3.4	Mooie projecten voor de minima	14
4	Samenwerken aan armoedebeleid in Sittard-Geleen	17
4.1	Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van minima	17
4.2	Samenwerking binnen het gemeentelijk aanpak	17
4.3	Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties	18
4.4	De samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling	21
4.5	Lokale samenwerkingsverbanden	22
5	Versterking van de lokale sociale agenda in Sittard-Geleen	25
5.1	Het thema van de lokale manifestatie: bureaucratie en integrale aanpak	25
5.2	Wensen voor de lokale sociale agenda	25
5.3	Wensen voor samenwerking	26

6	Samen verder werken aan succes in Sittard-Geleen: conclusies en beleidsadvies	29
6.1	Inleiding: aandachtspunten voor beleid	29
6.2	Samenwerking binnen de gemeente	29
6.3	Samenwerking tussen gemeente, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van mensen met een minimuminkomen	30
7	Literatuur en documenten	31
Bijlagen:		
1	Wensen voor de lokale sociale agenda	33
2	Over het onderzoek in Sittard-Geleen	35

1 De Stedenestafette in Sittard-Geleen

1.1 De Stedenestafette

2010 is het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, en Nederland doet mee. Armoede en sociale uitsluiting zijn ook in Nederland hardnekkige fenomenen, die volgens Europese cijfers ongeveer 10% van de bevolking raken. Het tegengaan van armoede en uitsluiting gebeurt vooral lokaal. Het huidige beleid is steeds meer gericht op het doorbreken van afhankelijkheid en het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid.

Op initiatief van MOVISIE en het Verwey-Jonker Instituut is er dit jaar een Stedenestafette: dertig gemeenten, waaronder Sittard-Geleen, zullen elkaar het stokje doorgeven om aandacht te genereren voor armoede in Nederland. Lokale initiatieven krijgen door de Stedenestafette meer bekendheid en gemeenten krijgen de gelegenheid om van elkaar te leren. Ook gaat het in de Stedenestafette om versterking, vernieuwing en verbetering van de lokale samenwerking ten behoeve van de minima. Aan het eind van het jaar zal de opbrengst van de Stedenestafette gepresenteerd worden aan landelijke en Europese publieke en private actoren.

In dit kader heeft het Verwey-Jonker Instituut een onderzoek uitgevoerd naar de samenwerking op het gebied van armoede en sociale uitsluiting in de gemeente Sittard-Geleen. Voor dit onderzoek is bestaand, onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd, zijn beleidsdocumenten bestudeerd, zijn interviews gehouden met drie belangrijke spelers in de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders) en met drie vertegenwoordigers van de minima, en is er een digitale enquête afgenomen onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties (zie Bijlage 2 voor meer details over het onderzoek). De informatie die het onderzoek heeft opgeleverd, is verwerkt tot dit rapport. Tijdens de armoedemanifestatie (zie paragraaf 1.2) zijn bovendien de eerste globale resultaten van dit onderzoek gepresenteerd.

1.2 De manifestatie van Sittard-Geleen

De gemeente Sittard heeft in het kader van het Europese jaar op dinsdag 29 juni 2010 de armoedemanifestatie 'Sittard-Geleen tegen armoede en sociale uitsluiting' georganiseerd. Doel van deze middag was om een discussie op gang te brengen over armoedeproblemen en om de aanwezige organisaties aan het denken te zetten. De manifestatie werd bezocht door ongeveer 100 bestuurders, beleidsmakers, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en een aantal ervaringsdeskundigen. De middag bestond uit een aantal onderdelen: een welkomstspeech door de wethouder, enkele presentaties, en de vertoning van drie filmpjes waarin ervaringsdeskundigen aan het woord komen over bureaucratie, leven met schulden en het Participatiehuis. Aansluitend hierop

vond een actieve paneldiscussie plaats. Andere thema's die behandeld werden waren samenwerking en een integrale aanpak. Aanwezig waren professionals en bestuurders, maar ook vrijwilligers die met het onderwerp te maken hebben. Een uitgebreid verslag over deze manifestatie is te vinden op www.stedenestafette.nl.

1.3 Leeswijzer

In dit rapport brengen we het beleid en de praktische initiatieven rond armoede en sociale uitsluiting in Sittard-Geleen op hoofdlijnen in kaart. Er zijn zes hoofdstukken, opgebouwd uit een aantal korte paragrafen. Ook voor de andere gemeenten die deelnemen aan de Stedenestafette zal het rapport worden opgezet op dezelfde manier. De citaten in de tekst zijn afkomstig uit de interviews en de enquête. Het eerste hoofdstuk is de inleiding met informatie over de manifestatie. Hoofdstuk 2 concentreert zich op de vraag wie de minima zijn in Sittard-Geleen en hoe hun inkomensondersteuning geregeld is. In Hoofdstuk 3 gaan we nader in op het armoedebeleid; zowel de inzet van de gemeente als die van de maatschappelijke organisaties komen aan bod. In hoofdstuk 4 staat de samenwerking tussen de verschillende partijen centraal. Hoofdstuk 5 heeft de wensen voor de lokale sociale agenda als onderwerp; en in Hoofdstuk 6 presenteren we de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek.

2 Minima en inkomensondersteuning in Sittard-Geleen

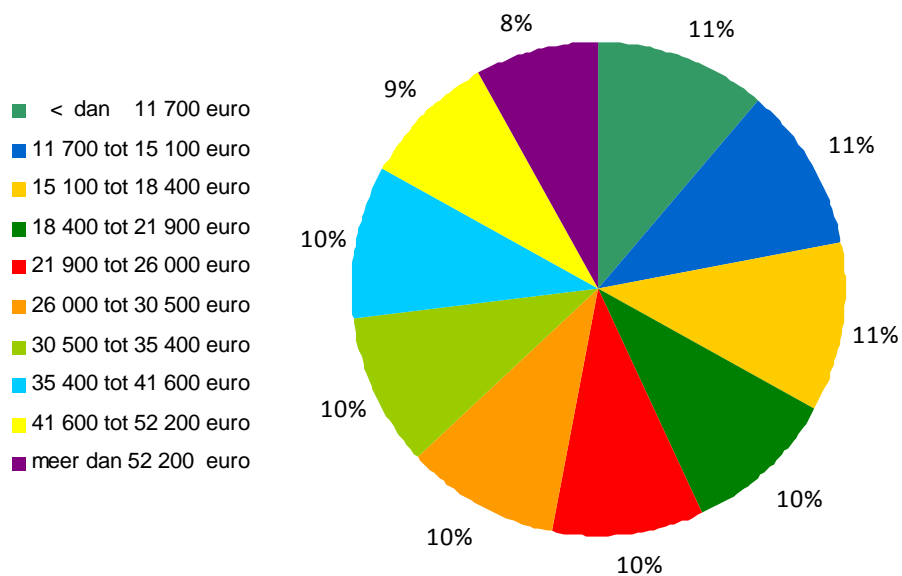
2.1 Kerncijfers over de gemeente Sittard-Geleen

Aantal inwoners	95.300
<i>Bron: CBS per 1 januari 2009.</i>	
Aantal uitkeringsgerechtigden	11.100
<i>Bron: CBS 2009 3e kwartaal.</i>	
	6.400 arbeidsongeschiktheidsuitkeringen
	2.100 Ww-uitkeringen
	2.500 bijstandsgerechtigden
Aantal huishoudens onder de 120% bijstandsniveaugrens	5.800
<i>Bron: StimulanSZ 2008.</i>	
Aantal kinderen in een bijstandssituatie	1.360
<i>Bron: Kinderen In Tel. Databoek 2010 (cijfer uit 2008).</i>	

2.2 De gemeentebestuur in tien inkomensgroepen verdeeld

Inkomensverdeling Sittard-Geleen

Besteedbaar inkomen (netto) per huishouden per jaar

Elf procent van de huishoudens in Sittard-Geleen zit in de laagste inkomensgroep, die minder dan 11.700 euro per jaar te besteden heeft. Landelijk varieert dit percentage van 5% tot 23% (bron: CBS (2006) Inkomensverdeling alle huishoudens naar inkomensgroepen).

2.3 Wie zijn de minima in Sittard-Geleen

De groep minima in Sittard-Geleen heeft volgens de geïnterviewden een heel diverse samenstelling. Het gaat om jongeren, ouderen, allochtonen en autochtonen. Daarbij is er vaak sprake van multi-problematiek, waaronder problemen met schulden. In vergelijking met de landelijke cijfers gaat het in Sittard-Geleen relatief vaak om laagopgeleiden. Bij de minima gaat het in veel gevallen om hardnekkige armoede. De mensen leven langdurig in armoede en zijn beperkt in hun mogelijkheden om aan hun armoede te ontsnappen, bijvoorbeeld door gezondheidsproblemen, of door het feit dat ze alleenstaande ouder zijn. *'De afstand tot de arbeidsmarkt is vaak enorm.'*

De mensen die de taal niet goed spreken hebben het relatief erg moeilijk. Vooral deze groep weet vaak niet goed waar ze terecht kunnen als ze problemen hebben. Ook hebben ze een minder goed sociaal netwerk. *'Als mensen dat niet hebben raken ze echt uitgesloten, dat zijn de echte minima'*, aldus één van de respondenten.

Armoede uit zich volgens de respondenten in Sittard-Geleen doordat mensen niet meer mee kunnen doen in het dagelijkse sociale leven. Kinderen kunnen bijvoorbeeld niet meegaan met een schoolreisje en verzinnen een smoes om maar niet te laten blijken dat er thuis geen geld voor is. Schaamte is een belangrijke factor. *'Mensen voelen zich minderwaardig, dat zit in henzelf maar ook in hun omgeving.'* Het is daarom belangrijk om iemands eigenwaarde te verbeteren, om het zelfvertrouwen te versterken.

De ondersteuning waaraan de minima behoefte hebben varieert volgens de geïnterviewden. Veel mensen vinden het bijvoorbeeld moeilijk om met geld om te gaan. Ze leggen hun prioriteiten 'verkeerd'. Het gaat er dan dus vooral om de mensen te leren om te gaan met het beschikbare budget. Verder is er ondersteuning nodig bij het gebruik maken van de gemeentelijke regelingen. Mensen vinden het lastig om te bellen met instanties of ze schamen zich. Bovendien blijken de regelingen behoorlijk ingewikkeld te zijn voor de minima. Verder wordt als het gaat om ondersteuning ook het bieden van hulp om de sociale contacten op te bouwen genoemd, *'om zo weer deel uit te maken van de maatschappij.'* Dit is echter niet iets wat de gemeente direct kan stimuleren.

2.4 De regelingen voor minima in Sittard-Geleen

De gemeente Sittard-Geleen kent verschillende regelingen die tegemoet komen aan mensen in een armoedesituatie. Tabel 1 geeft een overzicht van de ondersteunende maatregelen in Sittard-Geleen. Daarbij plaatsen we de volgende kanttekening: voor alle regelingen geldt een inkomensnorm tot 110% van het bijstandsniveau, die betrekking heeft op in totaal om 9500 inwoners. Het bereik is, met uitzondering van de laatste regeling, op basis van deze cijfers niet te berekenen omdat die per regeling het aantal toegekende aanvragen in 2009 weergeven, en omdat het daarbij vaak voorkomt dat eenzelfde persoon binnen één jaar verschillende aanvragen doet. De gemeente heeft helaas geen andere cijfers beschikbaar.

Tabel 1 Armoederegelingen in Sittard-Geleen

Regeling	Inkomensnorm (Wwb = 100%)	Bereik regeling 2009 (aantal toegekende aanvragen in 2009)
Bijzondere bijstand	110%	N=8118
Langdurigheidstoeslag	110%	N=1368
Voor Kids-regeling	110%	N=1159
Categoriale bijstand voor chronisch zieken en gehandicapten en personen van 65 jaar of ouder	110%	N=161
Bijzondere bijstand voor eigen bijdrage peuterspeelzalen	110%	N=34
Collectieve zorgverzekering Iza Cura	110%	25%

De gemeente Sittard-Geleen heeft het Nibud geen opdracht gegeven om een Minima Effect Rapportage te laten uitvoeren. Dit maakt dat weinig kan worden gezegd over het effect van de inkomensondersteunende maatregelen op typen huishoudens in Sittard-Geleen.

3 Het armoedebeleid in Sittard-Geleen: de gemeente en maatschappelijke organisaties

3.1 Inzet van de gemeente

Visie en doelstelling van het armoedebeleid

Begin 2007 besloot het College voor de ontwikkeling van het armoedebeleid 2008-2011 een interactief ontwikkelingsproces op te starten. Vervolgens zijn twee bijeenkomsten gehouden met vertegenwoordigers van belangenorganisaties en intermediairs over de richting die een nieuw armoedebeleid zou moeten inslaan. De bevindingen zijn vastgelegd in een zogeheten Notitie van Bevindingen, die na vaststelling in het College en de daaropvolgende discussie in de raadscommissie heeft geleid tot voorstellen voor het nieuwe beleid rond armoede en participatie in Sittard-Geleen. Deze voorstellen zijn uitgewerkt in de nota *Armoede en Participatie (2007)*. De titel van de nota geeft het al aan: in Sittard-Geleen zijn het armoede- en participatiebeleid nauw met elkaar verbonden.

Voor het huidige armoede- en participatiebeleid van de gemeente Sittard-Geleen is de volgende missie in *Armoede en Participatie (2007)* geformuleerd: '*Of het nu gaat om re-integratie, participatie, zorg of diverse vormen van armoedebestrijding, we doen, waar nodig, niets anders dan het bevorderen van (de maximaal mogelijke) zelfredzaamheid van onze burgers.*' In het nieuwe beleid rond armoede staan participatie en het verhogen van de zelfredzaamheid van de burgers dus zeer centraal.

De gemeente wil deze missie invullen en heeft zich de volgende doelen gesteld:

- Voor mensen uit het zogenaamde granieten bestand worden methodieken ontwikkeld en toegepast waardoor ook voor hen een reguliere arbeidsplaats wordt gerealiseerd.
- Ook mensen voor wie regulier werk niet (meer) bereikbaar is, gaan actief participeren in de samenleving en worden hierbij geholpen door de gemeente.
- We werken aan de toeleiding naar (de hoogst mogelijke) vormen van participatie, maar ook aan het oplossen van de vaak meervoudige problematiek van uitkeringsgerechtigden.

Bij het bereiken van de bovenstaande doelen is een aantal uitgangspunten leidend, zoals de aanpak van misbruik, maatwerk dat moet leiden tot zelfredzaamheid, en een focus op deregulering en laagdrempeligheid. Verder ligt de prioriteit bij kinderen die in armoede leven. Nog een belangrijk uitgangspunt is integrale samenhang met andere beleidsvelden en met het wijkgerichte werken. Tenslotte is participatie belangrijk als regulier werk niet haalbaar is.

In de nota *Armoede en Participatie (2007)* is verder te lezen dat de kern van het nieuwe armoedebeleid in wezen een andere benadering van de klant is: deze staat centraal, niet de regel, de procedure en het formulier. In de nota zijn vier hoofdopdrachten nader uitgewerkt. Dit zijn de volgende speerpunten: participatie, het bestrijden van bureaucratie, schuldhulpverlening en preventie, en inkomensondersteuning en de terugdringing van het niet-gebruik. De eerste opdracht heeft onder andere vorm gekregen in de oprichting van het Participatiehuis (hierover meer in de paragrafen 3.4 en 4.5).

Het nieuwe College heeft als basis een samenwerking van GOB en CDA, die met Groen Links en PvdA een stabiel bestuur willen vormen. In het nieuwe coalitieprogramma van Sittard-Geleen 2010-2014 lezen we dat ook in deze gemeente fors bezuinigd moet worden: *'met minder middelen meer bereiken'* is het credo. Er moet niet alleen naar de overheid worden gekeken, maar er moet ook worden nagegaan wat iedereen zelf kan bijdragen aan wat Sittard-Geleen nodig heeft. Actieve gemeenschapszin, waarvoor de gemeente de voorwaarden moet scheppen, krijgt een prominente plek in het programma.

Verder wordt veel nadruk gelegd op Sittard-Geleen als een ondernemende stad, waarin werkgelegenheid de hoogste prioriteit heeft. *'Werk staat voorop, omdat dit naast eigenwaarde en sociale contacten ook inkomen oplevert. En voor wie dat niet is weggelegd, is participeren het devies, want in de ondernemende stad doet iedereen mee.'* Sittard-Geleen verwacht een krimp van de bevolking door vergrijzing en ontgroening. De gemeente probeert dit te beperken door nieuwe werknemers en hun gezinnen aan te trekken en jongeren langer aan de stad te binden.

Het coalitieprogramma presenteert een aantal raadsbreed ingezette ontwikkelingen die voor de komende vier jaren leidraad zullen zijn. Hierbij wordt Sittard-Geleen een 'sociale stad' genoemd, waarin degenen die dat nodig hebben ondersteuning krijgen. Deze ondersteuning gaat verder dan alleen aandacht voor kwetsbare groepen. Bijzondere doelgroepen zijn jongeren en ouderen. Doel van het beleid is dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig en zelfredzaam zijn en dat waar dit niet (volledig) mogelijk is, een zodanige compensatie plaatsvindt dat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Een krachtige impuls voor mantelzorg en vrijwillige ondersteuning is passend binnen de algemene benadering dat de gemeente én haar inwoners samen de stad maken.

Inhoud van het gemeentelijke armoedebeleid

De gemeente legt verder elk jaar het ontwikkelde beleid op het gebied van Werk en Inkomen vast in een beleidsplan. Hierin lezen we dat de gemeente op het terrein van werk en inkomen actief is op de volgende gebieden: re-integratie (waaronder participatie), uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening, het verzorgen van de uitkeringen, armoedebestrijding en inburgering. In het beleidsplan Werk en Inkomen staat ook een hoofdstuk over de ontwikkelingen van het armoedebeleid. De eerder genoemde uitgangspunten uit de nota Armoede en Participatie blijven voor 2010 onverkort gehandhaafd.

3.2 De inzet van maatschappelijke organisaties

Wanneer we kijken naar de resultaten van de enquête, dan geven alle medewerkers van de maatschappelijke organisaties en groepen die de enquête hebben ingevuld aan dat het in hun werk met betrekking tot armoedebestrijding vaak gaat om signaleren en doorverwijzen.

Een medewerker van de Kredietbank hebben we uitgebreid gesproken over de inzet van deze organisatie bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting en over het gemeentebestuur. De Kredietbank houdt zich bezig met schuldhulpverlening, budgetbeheer en preventie. Medewerkers gaan ook naar scholen toe voor het geven van voorlichting over de omgang met geld. Verder onderhoudt de Kredietbank een samenwerkingverband met het maatschappelijk werk en de Woningbouwvereniging in verband met de vroegsignalering van financiële problemen. De medewerker van de Kredietbank noemde de inzet van het Participatiehuis als een sterk punt van het armoedebeleid in Sittard-Geleen. Als aandachtspunt voor het beleid noemde hij het niet-gebruik van voorzieningen. De gemeente zou bijvoorbeeld meer voorlichting kunnen geven aan de ketenpartners over de voorzieningen en hen erop kunnen wijzen dit mee te geven aan hun klanten.

3.3 Minima over het minimabeleid

We hebben gesproken met een medewerker van het Sociaal Overleg, een vrijwilliger van Raad en Daad en het Inloophuis, en een bestuurslid van Stichting Leergeld.

Het Sociaal Overleg vertegenwoordigt de belangen van de bewoners van Sittard-Geleen die leven van een inkomen rond het sociaal minimum en adviseert de gemeente. Raad en Daad is een initiatief dat ervoor zorgt dat mensen toegang krijgen tot de voorzieningen en regelingen op het gebied van zorg en inkomen, of mensen helpt bij het op orde krijgen van hun administratie. Bij het inloophuis Bie Zefke (door de kerken opgericht) komen dak- en thuislozen, al dan niet met verslavings- of psychische problemen, voor een warme plek, eten, koffie, en een luisterend oor. Stichting Leergeld zorgt ervoor dat kinderen van ouders met een laag inkomen een aanvraag kunnen doen op sociaal, cultureel of sportief gebied.

Deze vertegenwoordigers van de minima waren over het algemeen tevreden over het armoedebeleid in Sittard-Geleen. Men had de indruk dat de gemeente erg haar best doet voor de minima en heel bewust bezig is met de armoedeproblematiek. Wel noemden ze een aantal aandachtspunten. Een van de geïnterviewden merkte op dat er minder mogelijk is als gevolg van de recessie. De tegemoetkoming in het eigen risico van de ziektekosten (85 van 165 euro) en het extraatje van 50 euro voor de kerst (een landelijke, eenmalige regeling) zijn bijvoorbeeld afgeschaft.

De geïnterviewden waren positief over de Voor Kids-regeling; voor minima met kinderen is er de laatste jaren juist weer veel meer mogelijk geworden. Hoewel ze het Participatiehuis zien als één van de sterke punten van het gemeentelijke armoedebeleid, werd deze als zodanig niet spontaan genoemd toen we vroegen naar de sterke punten van het armoedebeleid. Wel kwam het ter sprake als een goed project in de gemeente. Als minpunten van het armoedebeleid werden genoemd dat de gemeente soms zelf dingen gaat ontwikkelen die al door één van de organisaties wordt gedaan, het beleid soms 'hapsnap' is, en de afstemming beter zou kunnen. Een andere geïnterviewde gaf aan dat de gemeente niet voorop loopt met de wettelijke mogelijkheden. Zo heeft de gemeente niets gedaan met de versoepeling van de wettelijke regeling dat iemand aanspraak mag maken op

langdurigheidstoeslag wanneer hij/zij drie jaar (in plaats van de eerdere vijf jaar) van een minimum moet rondkomen. Verder zou de inkomensgrens voor bepaalde regelingen mogen worden opgerekt van 110% naar bijvoorbeeld 120%. Er is weinig zicht op, en daardoor weinig aandacht voor, de groep werkende armen. Over de communicatie van de gemeente naar de minima toe zijn de geïnterviewden verdeeld. Een van de geïnterviewden vindt het heel goed dat iedereen die via Sociale Zaken een uitkering ontvangt elke maand een nieuwsbrief krijgt. Hierin staan belangrijke aandachtspunten en informatie. Anderzijds geven de vertegenwoordigers van de minima aan dat niet iedereen op de hoogte is van het beleid en de regelingen, bijvoorbeeld de mensen die geen uitkering ontvangen of via het UWV een Wia-uitkering krijgen. Een geïnterviewde ambtenaar van de afdeling Werk en Inkomen vertelde dat de gemeente een bestand van huishoudens heeft met hierin mensen met een uitkering en mensen die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen. Deze groepen worden actief benaderd bij veranderingen of een nieuw aanbod van regelingen. Degenen die niet in beeld zijn, worden echter met de nieuwsbrief niet bereikt.

3.4 Mooie projecten voor de minima

Wanneer we de inzet ten behoeve van de bestijding van armoede en maatschappelijke uitsluiting van de gemeente en maatschappelijke organisaties en groepen overzien, kunnen we concluderen dat er veel gebeurt in Sittard-Geleen. Er worden mooie projecten voor minima genoemd.

De voorbeelden die door de vertegenwoordigers van minima genoemd zijn, zijn het Participatiehuis, de Voor Kids-regeling, Raad en Daad, voorzieningen voor dak- en thuislozen, de opvang voor ex-gedetineerden, de klusvereniging, de Stichting Hulp in de Praktijk (nog in oprichting), het zomer-vakantiewerk voor kinderen, de Stichting Leergeld, het Sociaal Overleg en het Moederhuis.

Wanneer we de doelstellingen nog eens bekijken vanuit het perspectief van de Stedenestafette, gericht op het versterken, vernieuwen en verbeteren van de lokale samenwerking ten behoeve van de minima en het opstellen en versterken van de lokale sociale agenda, dan willen wij, vooruitlopend op de inhoud van deze agenda, hier de volgende drie belangrijke projecten onder de aandacht brengen:

- Het Participatiehuis.
- De Voor Kids-regeling.
- Raad en Daad.

Het Participatiehuis

Het Participatiehuis is een inspirerend project van de gemeente Sittard-Geleen, in samenwerking met de gemeenten Beek, Stein en Schinnen. Het huis werkt verder samen met maatschappelijke partners in de regio, zoals welzijns- en onderwijsinstellingen. In hetzelfde pand als het Participatiehuis is het Sittard-Geleense regiokantoor van de Kredietbank Limburg gehuisvest. Het Participatiehuis is in 2008 geopend voor alle burgers voor wie direct in loondienst gaan werken (nog) geen reële optie is. Met name de mensen die te maken hebben met combinaties van problemen worden intensief begeleid. De medewerkers van het Participatiehuis zorgen er samen met de cliënten voor dat zij zich zo snel mogelijk weer beter kunnen redden in de samenleving en klaar zijn om verder mee te doen aan de maatschappij (meer over het Participatiehuis volgt op pagina 23).

Voor Kids

'Voor Kids' is een bonnensysteem voor kinderen in de leeftijd van 4 t/m 18 jaar uit gezinnen met een laag inkomen. Activiteiten die zijn gericht op de ontwikkeling van het kind, zoals onderwijs, sport en cultuur, worden vergoed. Het gaat om een vouchersysteem met als uitgangspunt een budget van 325 euro voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar en een budget van 375 euro voor kinderen van 12 tot 18 jaar. Om het risico te vermijden dat de verstrekte bijstand niet wordt gebruikt voor degene waarvoor het bestemd is, namelijk het kind, is de regeling op basis van waardecoupons opgesteld.

Raad en Daad

Raad en Daad is onderdeel van PIW (Partners In Welzijn). De PIW Groep is de koepelorganisatie voor een aantal organisaties in de Westelijke Mijnstreek. Raad en Daad is bedoeld voor alle inwoners van de gemeente Sittard-Geleen die, - om wat voor reden dan ook -, niet of onvoldoende gebruik maken van voorzieningen en regelingen met betrekking tot zorg en inkomen. Raad en Daad zorgt dat mensen toegang krijgen tot de voorzieningen waar ze recht op hebben.

4 Samenwerken aan armoedebeleid in Sittard-Geleen

Vier ambtenaren en negen medewerkers van maatschappelijke organisaties lieten zich in onze enquête uit over de samenwerking rondom de armoedebestrijding in Sittard-Geleen. Daarnaast hebben de interviews met de regievoerders (van de gemeentelijke afdeling Werk en Inkomen, de Kredietbank en het Participatiehuis) en met vertegenwoordigers van de minima (van het Sociaal Overleg, Stichting Leergeld en een ervaringsdeskundige vrijwilliger van Raad en Daad) veel informatie opgeleverd over deze samenwerking. Er blijkt in Sittard-Geleen volop behoefte te bestaan aan samenwerking op het gebied van armoedebestrijding en het voorkomen van sociale uitsluiting en deze is ook in ontwikkeling. Een belangrijke impuls voor de samenwerking is het Participatiehuis.

4.1 Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van minima

Over de verschillende onderdelen van het armoedebeleid merkte één van de regievoerders op dat inkomensondersteuning, activering en preventie met elkaar in evenwicht zijn. De activering heeft een belangrijke impuls gekregen door de komst van het Participatiehuis. Het verhogen van de zelfredzaamheid staat in het Participatiehuis centraal. Het punt van zelfredzaamheid is ook meerdere malen naar voren gekomen tijdens de jaarlijkse armoedeconferenties in Sittard-Geleen. Het vorige College had aandacht voor de mensen die niet meer actief (kunnen) zijn op de arbeidsmarkt: ook zij kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan de maatschappij, door op een andere manier actief en betrokken te zijn.

4.2 Samenwerking binnen het gemeentelijk aanpak

De meeste ambtenaren vinden dat hun afdeling de afgelopen jaren veel heeft samengewerkt met andere gemeentelijke afdelingen. Zij gaven aan met de afdeling Sociale Zaken te hebben samengewerkt, maar ook de Wmo-afdeling en de afdeling Zorg en Welzijn werden genoemd. Een gemeentelijke regievoerder gaf te kennen dat tussen gemeentelijke afdelingen veel wordt samengewerkt op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Als het gaat om maatschappelijke ontwikkeling werkt Sociale Zaken samen met de afdelingen Wmo en Welzijn, terwijl men rondom inkomensondersteuning samenwerkt met de afdelingen Belastingen en Wmo (bijzondere bijstand).

De samenwerking vindt zowel plaats als het gaat om het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima als op het gebied van de inkomensverbetering. Eén ambtenaar noemde kwijtschelding. Alle beleidsambtenaren gaven aan dat het dan gaat om contact over individuele cases. Een aantal van hen noemde het uitwisselen van informatie over de grote lijnen van het beleid en overleg met elkaar over de grote lijnen in beleidsvorming. Alle ambtenaren gaven aan dat

de samenwerking binnen de gemeente op een bepaalde doelgroep is gericht. Het vaakst blijkt het te gaan om dak- en thuislozen of nieuwe Nederlanders. Maar ook kinderen van minima, ouderen, minima met een baan en bijstandsgerechtigden zijn genoemd als doelgroep waarop de samenwerking binnen de gemeente zich richt.

Eén van de geïnterviewde beleidsmedewerkers zag de rol van de gemeente vooral als een regierol om een verbeterde samenwerking in de keten te realiseren. Daarnaast heeft de gemeente een uitvoerende rol als het gaat om het uitvoeren van uitkeringsregelingen.

Beoordeling van de samenwerking binnen de gemeente

In de enquête is beleidsambtenaren gevraagd wat ze vinden van de samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat. De ambtenaren beoordelen de interne samenwerking met een 6,8. De aspecten die het belangrijkste worden gevonden zijn: weten bij wie je moet zijn, weten wat er speelt en het nakomen van met elkaar gemaakte afspraken. We hebben ook gevraagd naar de tevredenheid over de verschillende aspecten in de samenwerking. Het meest tevreden zijn de beleidsambtenaren over het resultaatgericht werken. Wat betreft de samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen is een belangrijk aandachtspunt uit de enquête naar voren gekomen: de beleidsambtenaren zijn relatief het minst tevreden over het aspect dat andere afdelingen weten wat er speelt, terwijl ze dit aspect wel belangrijk vinden. Eén van de regievoerders merkte hierover op: *'Over het algemeen weten de meeste afdelingen van elkaar waar ze mee bezig zijn, hoewel er ook onderdelen zijn die dit overzicht nog niet zo goed hebben.'* De beleidsambtenaren zijn niet eensluidend in hun oordeel over de mate waarin ze op de hoogte zijn van datgene waar de afdelingen mee bezig zijn of wat er speelt.

De komst van het Participatiehuis heeft ook aan de samenwerking binnen de gemeente een belangrijke impuls gegeven. De wil tot samenwerken is aanwezig, constateerden onze gesprekspartners, hoewel het elkaar tijdig betrekken er soms bij inschiet. In de enquête hebben ambtenaren suggesties gedaan voor verbetering van samenwerking binnen de gemeente. Ten eerste zouden het beleid en de gemaakte afspraken binnen alle geledingen van de afdeling en tussen de medewerkers geborgd dienen te worden. Verder pleiten ze voor minder ad hoc items en in plaats daarvan het meer strategisch plannen van de toekomst.

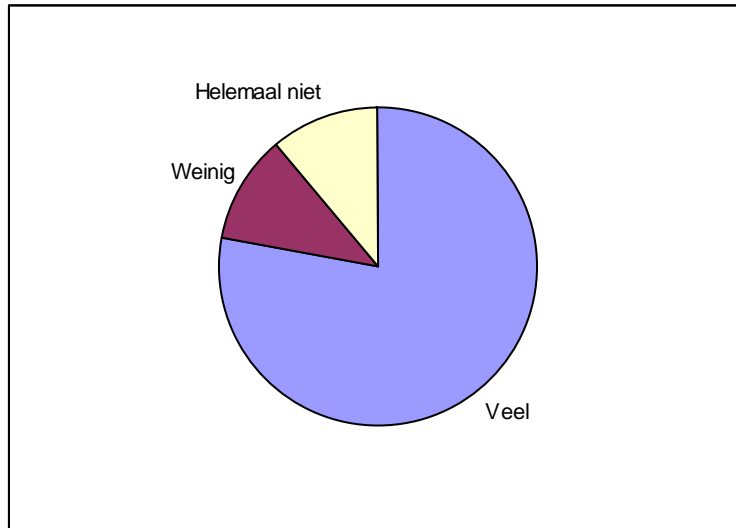
4.3 Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties

Bijna alle maatschappelijke organisaties hebben het afgelopen jaar veel samengewerkt met de gemeente (zie figuur 4.1). Een deel van deze organisaties heeft het afgelopen jaar met de gemeente samengewerkt op het gebied van inkomensverbetering van minima of het bevorderen van de participatie van minima. Ook geeft één van de organisaties aan te hebben samengewerkt aan de preventie van armoede.

De samenwerking blijkt in veel gevallen te bestaan uit het uitwisselen van informatie. In ruim de helft van de gevallen gaat het om contact over individuele cases. Daarnaast zegt de helft van de organisaties te worden betrokken bij de beleidsvorming van de gemeente.

De medewerkers van de maatschappelijke organisaties geven aan dat de samenwerking met de gemeente vaak op een bepaalde doelgroep is gericht. Het vaakst blijkt het te gaan om ouderen, bijstandsgerechtigden en minima met een baan.

Figuur 4.1 Hoe vaak werken maatschappelijke organisaties samen met de gemeente?

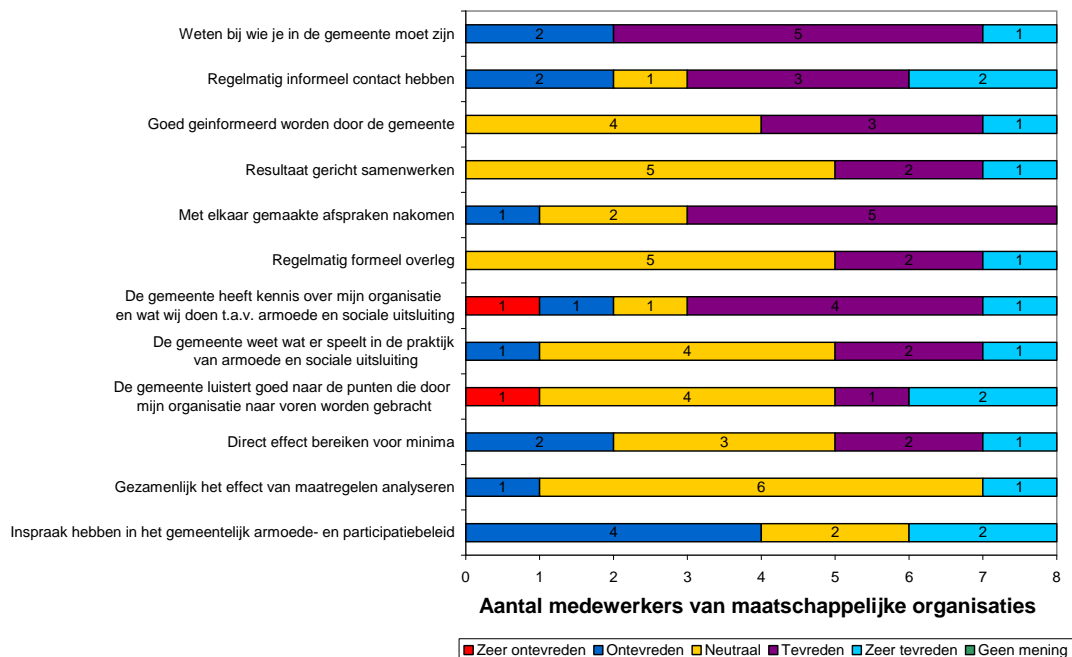
De meeste ambtenaren die de enquête hebben ingevuld geven aan samen te werken met maatschappelijke organisaties op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Ze werken vooral samen met het maatschappelijk werk, vrijwilligersorganisaties, medische organisaties (bijvoorbeeld de huisarts, het psychiatrisch ziekenhuis), religieuze organisaties, woningcorporaties en financiële instellingen (de Kredietbank). Het gaat dan voornamelijk om contact over individuele cases, maar ook om het uitwisselen van informatie en het delen van de frontoffice (de loketten). De samenwerking is daarbij vaak gericht op een specifieke doelgroep, zoals de dak- en thuislozen of nieuwe Nederlanders.

De beoordeling van de samenwerking met de gemeente

De maatschappelijke organisaties in onze enquête zijn opvallend tevreden over de samenwerking met de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Ze waarderen deze samenwerking vrij hoog, gemiddeld met een 7,4. Het meest tevreden zijn ze over het weten bij wie van de gemeente ze moeten zijn. Overwegend tevreden zijn ze ook over het hebben van regelmatig informeel contact, het met elkaar gemaakte afspraken nakomen en de kennis die de gemeente heeft over wat hun organisatie doet en wat zij zelf doen op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Een aspect waarover de maatschappelijke organisatie relatief ontevreden zijn, maar dat ze wel belangrijk vinden, is de gezamenlijke analyse van het effect van maatregelen. Dit is dus een belangrijk aandachtspunt.

Figuur 4.2 geeft een overzicht van de aspecten en de mate van tevredenheid van de medewerkers van de organisaties hierover.

Figuur 4.2 Tevredenheid over de samenwerking met de gemeente (n=8)

Ook hebben we gekeken welke aspecten (dezelfde aspecten zoals genoemd in figuur 4.2) de algemene tevredenheid over de samenwerking het meest beïnvloeden. De volgende aspecten vinden maatschappelijke organisaties in veel gevallen zeer belangrijk: met elkaar gemaakte afspraken nakomen, regelmatig informeel contact hebben, de gemeente luistert goed naar de punten die door mijn organisatie naar voren zijn gebracht, en de gemeente weet wat er in de praktijk van armoede en sociale uitsluiting speelt.

Door de vertegenwoordigers van de minima is gesproken over de samenwerking met de gemeente. Zij hebben vooral contact met Sociale Zaken. Ook sterke en zwakke punten in de samenwerking zijn aan de orde gekomen. Over het algemeen waren zij te spreken over de samenwerking met de gemeente. *‘Ze zijn goed benaderbaar en we worden niet van het kastje naar de muur gestuurd.’* Het Sociaal Overleg heeft als vertegenwoordigend platform voor minima een lange voorgeschiedenis en is goed bekend met de (*‘poppetjes’* bij) verschillende afdelingen bij de gemeente. *‘We zijn een gewenste luis in de pels’.* Als sterk punt noemden vertegenwoordigers van de minima de toegankelijkheid en de goede informele contacten. Een minpunt is volgens hen dat de communicatie binnen de gemeente beter kan.

Ook met de regievoerders is gesproken over de samenwerking met de gemeente. De verhoudingen zijn over het algemeen goed. De regievoerders ervaren een sterke wil om samen problemen op te lossen, het besef dat je elkaar nodig hebt. Tegelijkertijd merkte een regievoerder op dat er nog te weinig zicht is op de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties onderling. *‘De gemeente maakt nog onvoldoende gebruik van deze samenwerking, in elk geval zou het Participatiehuis hiermee meer zijn voordeel kunnen doen.’*

Alle maatschappelijke organisaties die de enquête hebben ingevuld hebben suggesties gedaan voor verbetering van de samenwerking met de gemeente. Wat in de genoemde verbeterpunten vooral naar voren komt is de behoefte aan meer (in)formeel overleg en afstemming. Dit punt is ook naar voren gebracht door de regievoerders in de interviews. Bijvoorbeeld: *'Goede verbanden van medewerkers in de uitvoering zijn belangrijk. Als je elkaar persoonlijk kent, werkt dat gemakkelijker. Nu is er vaak één-op-één telefonisch contact of incidenteel contact in gezamenlijkheid met een cliënt. De onderlinge contacten, in de zin van vaker informeel contact, kunnen beter.'* Dit geldt niet alleen voor de beleidsuitvoering, maar ook voor de beleidsvorming. Deze zou op een meer integrale manier tot stand kunnen komen. Een andere suggestie die meerdere malen is genoemd, betreft het meer inspanningen leveren om beter zicht te krijgen op wat er leeft en speelt binnen de doelgroep en wat hun mogelijkheden zijn.

Maar er gaat ook veel goed. Het gemeentelijke perspectief op de samenwerking met maatschappelijke organisaties en groepen kenmerkt zich naar eigen zeggen door enerzijds het mogelijk maken van de armoederegelingen, zoals de bijzondere bijstand, en anderzijds door aandacht te vragen voor een verbeterde samenwerking, bijvoorbeeld door de oprichting van het Participatiehuis. De gemeente neemt de regierol op zich.

Een anders sterk punt van de samenwerking met andere organisaties is voor de gemeente dat de organisaties en de gemeente elkaar weten te vinden. De wil om samen dingen op te lossen is zeker aanwezig. De verhoudingen worden goed genoemd. Tegelijkertijd is het ook zo dat de eigen belangen van de organisaties de samenwerking soms in de weg staan.

De vertegenwoordigers van de minima vinden dat de samenwerking met de gemeente over het algemeen goed verloopt. Zij hebben vooral contact met Sociale Zaken. Wel gaf één van hen aan: *'we merken dat de verschillende afdelingen binnen de gemeente niet altijd goed op de hoogte zijn van elkaar.'*

4.4 De samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling

Als het gaat om de onderlinge samenwerking, dan constateren we dat alle medewerkers van maatschappelijke organisaties in de enquête hebben aangegeven, dat hun organisatie samenwerkt met andere organisaties (dan de gemeente) op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Bijna de helft geeft aan dat veel wordt samengewerkt met het maatschappelijk werk en met de woningcorporaties. Ook met belangenbehartigers, vrijwilligersorganisaties, de thuiszorg, de voedselbank, en onderwijs- en welzijnsinstellingen wordt regelmatig samengewerkt. Een grote meerderheid van de maatschappelijke organisaties geeft aan dat de onderlinge samenwerking betrekking heeft op het uitwisselen van informatie en op het gezamenlijk organiseren en uitvoeren van projecten. Ruim de helft geeft aan dat het gaat om contact over individuele cases.

In een aantal gevallen is de samenwerking gericht op een bepaalde doelgroep. Ouderen en nieuwe Nederlanders worden door bijna de helft van de organisaties genoemd als doelgroep. Ook kinderen van minima, bijstandsgerechtigden en dak- en thuislozen zijn meerdere malen als doelgroep genoemd.

Uit de interviews met regievoerders blijkt (opnieuw) dat het Participatiehuis een belangrijke impuls heeft gegeven aan de samenwerking, ook aan de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties en groepen onderling. Het gaat daarbij om het bevorderen van participatie van mensen die moeilijk naar de reguliere arbeidsmarkt te bemiddelen zijn. De samenwerking binnen het Participatiehuis wordt goed genoemd: *'we zien elkaar als collega's, er is een gemeenschappelijk doel. De Kredietbank bijvoorbeeld zorgt voor het wegnemen van belemmeringen die schulden geven, zodat iemand kan stijgen op de participatieladder.'*

Tegelijkertijd bestaat het vermoeden dat organisaties onvoldoende gebruik maken van de mogelijkheden die andere organisaties bieden.

Ook de vertegenwoordigers van de minima werken samen met andere organisaties. Het Sociaal Overleg heeft een brede achterban. In 2008 heeft het Sociaal Overleg een klanttevredenheidsonderzoek gedaan. Daaruit bleek dat een groot deel van de achterban niet bekend is met het Sociaal Overleg. In het Jaarverslag van het Sociaal Overleg 2009 lezen we dat men deze situatie heeft geprobeerd te verbeteren. Met de Cliënteninformatie (van de gemeente) is een brief meegestuurd met uitleg over de werkzaamheden van het Sociaal Overleg en een terugblik op 2008. De bekendheid is daarop niet met sprongen vooruit gegaan, maar de medewerkers merken wel een toename van het aantal cliënten dat (telefonisch) contact zoekt. Ze bieden een luisterend oor en verwijzen zo nodig door naar bijvoorbeeld sociaal raadslieden, Leergeld of het maatschappelijk werk. Zij constateren dat de onwetendheid van de cliënten over wet- en regelgeving vaak een grote rol speelt.

De samenwerking tussen verschillende organisaties zou volgens een andere vertegenwoordiger verbeterd kunnen worden als het gaat om de onderlinge afstemming over individuele cliënten. *'We hebben hier shoppers. Dat zijn mensen die iets voor elkaar proberen te krijgen en daarbij verschillende instanties langslopen. Als het bij de eerste niet lukt, dan gaan ze naar de volgende en zo verder. Dat gaat bijvoorbeeld om kwijtschelding van de gemeentelijke belasting. Afstemming hierover zou goed zijn'*. Maar er is ook behoefte aan afstemming over mensen die vanwege verschillende problemen met verschillende instanties te maken hebben, want dat verloopt niet altijd goed. *'Ik ken iemand die door een hersenbloeding niet meer goed in staat is om alles te organiseren. Ze krijgt hulp vanuit de psychiatrie, maar ze heeft ook praktische ondersteuning nodig. Ze heeft zelf niet meer het overzicht wie nu wat voor haar doet. Dat loopt langs elkaar heen.'*

4.5 Lokale samenwerkingsverbanden

Op een enkele uitzondering na nemen alle maatschappelijke organisaties die de vragenlijst hebben ingevuld deel aan een lokaal samenwerkingsverband. Onder samenwerkingsverband verstaan we hier een samenwerking/overlegconstructie met drie of meer partners (dit kunnen zowel organisaties als particuliere initiatieven zijn). In meer dan de helft van de gevallen gaat het om deelname aan drie of meer samenwerkingsverbanden. De respondenten noemen veel samenwerkingsverbanden, zoals: het Beleids- en bestuurlijk overleg veiligheidshuis/OGGZ, de keten van de zorg, voorkomen huisuitzettingen, huisvesting bijzondere doelgroepen, de Stichting leergeld, het Project voorkoming uithuiszetting, het Sociaal Overleg, inloophuis Bie Zefke, de Wmo-raad, het Participatiehuis, Fair Trade, de Kerngroep lokale sociale agenda, de Sociale dienst, de Intermediairendag, en Partners in

Welzijn. Hieronder volgt een omschrijving van drie samenwerkingsvormen die vaak genoemd zijn of die, wat de onderzoekers betreft, het meest interessant zijn.

Het Participatiehuis

Het Participatiehuis is in de voorgaande paragrafen al meerdere malen genoemd als een initiatief dat van betekenis is geweest voor (het stimuleren van) de samenwerking tussen uiteenlopende organisaties en groepen.

Het Participatiehuis is in december 2008 van start gegaan en is er voor alle burgers voor wie de afstand naar regulier betaald werk (nog) te groot is. Het Participatiehuis is gericht op diverse vormen van participatie en maakt onderdeel uit van de gestructureerde aanpak van multi-problematiek in de keten van zorg. Tegelijkertijd is het Huis gericht op een beweging 'van binnen naar buiten'. Het daadwerkelijk participeren gebeurt zo veel en zo snel mogelijk in de stad en de wijk. Het Participatiehuis is daarbij startpunt en uitvalsbasis. Participatie wordt niet gezien als vrijblijvende optie voor mensen die een uitkering genieten, maar als een verplichting die de burger heeft om een stukje bij te dragen aan de samenleving. Het idee hierbij is dat iemand door omstandigheden niet kan werken, maar in ieder geval wel op een andere manier kan bijdragen aan de samenleving.

De doelgroep van het Participatiehuis bestaat (vaak) uit personen met een meervoudige problematiek die een vergrote kans op uitval of terugval hebben. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen worden de deelnemers op meerdere gebieden ondersteund (met wonen, hun inkomen, sociale vaardigheden en psychosociale problematiek). Er wordt samengewerkt met diverse partners op het gebied van welzijn, zorg, wonen en re-integratie. Een goede integrale aanpak is een vereiste voor het bereiken van goede individuele resultaten. Vanuit een aantal wettelijke verplichtingen (de Wmo, de Wwb, de Wsw, de Wet Collectieve Preventie) heeft de gemeente de plicht het voortouw te nemen, maar de gemeente Sittard-Geleen heeft ook daadwerkelijk deze ambitie. De regierol ligt bij de gemeente.

De krachten en capaciteiten op het gebied van diagnose, mensontwikkeling, zorg en toeleiding naar en begeleiding in participatie zijn in het Participatiehuis gebundeld. Deze bundeling is het meest effectief wanneer ze gedeeltelijk ook fysiek vorm krijgt. Het Participatiehuis streeft ernaar dat de instrumenten en partijen, die ieder hun specifieke kennis en kunde hebben die nodig is om de gewenste resultaten te bereiken, elkaar hier vinden. De medewerkers maken bij voorkeur geen onderscheid naar klanten per regeling en stellen het eindresultaat voorop.

Het Participatiehuis had in juni 2010 420 klanten en werkt in opdracht van de casemanager van de Sociale Dienst. De klant krijgt een participatiecoach en komt in een traject. De coach kan bij specifieke problemen doorverwijzen naar een andere instantie, maar de klant blijft ook bij het Participatiehuis.

Een geïnterviewde medewerker van het Participatiehuis verwoordde de doelstelling als volgt: *'Participeren op zich is waar het om gaat. Het doel is niet per se gericht op betaalde arbeid. Het gaat om een zinvol bestaan en een bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij.'*

Een geïnterviewde ambtenaar van de afdeling Werk en Inkomen noemde het Participatiehuis een sterk punt van het armoedebeleid en gaf aan dat de samenwerking binnen de keten hierdoor vooruit is gegaan. Verder is er veel geïnvesteerd in schuldhulpverlening. Wat nog beter kan is het oplossen van bureaucratie en ontkokering. Er zou meer vanuit de situatie van de klant moeten worden

gewerkt in plaats van dat werkprocessen centraal staan bij de aansturing. De medewerker van het Participatiehuis is erg tevreden over het armoedebeleid in de gemeente Sittard-Geleen vanwege de gerichtheid op participatie. Zij vindt het goed dat er in een Participatiehuis geïnvesteerd wordt, in regelingen voor participatie en in het onder de aandacht brengen van de regelingen bij de minima. Ze hoopt dat de aandacht voor dit onderwerp ook zal blijven, gezien de (Rijks)bezuinigingen. Bron en informatie: www.sittard-geleen.nl/Werk_en_inkomen/Participatiehuis.

Sociaal overleg

De Stichting Sociaal Overleg is een vrijwilligersorganisatie die bestaat uit afgevaardigden van organisaties die opkomen voor de belangen van minima, afgevaardigden van organisaties die zich bezighouden met de belangenbehartiging van uitkeringsgerechtigden, en mensen die een uitkering ontvangen van de gemeente Sittard-Geleen (ervaringsdeskundigen). Het Sociaal Overleg wil een afspiegeling zijn van de verschillende doelgroepen die van een minimum moeten rondkomen. De leden zijn afkomstig uit de verschillende woonkernen van de gemeente. Het Overleg is een adviesraad van de gemeente en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan B&W over sociale zaken en werkgelegenheid, welzijn en volksgezondheid, gemeentelijke heffingen en kwijtschelding. Het Sociaal Overleg wordt sinds 2009 ondersteund door een door de gemeente betaalde secretaris. Deze onafhankelijke stichting heeft als doel 'de collectieve belangenbehartiging van eenieder die in een sociale en/of maatschappelijke achterstand of nood situatie verkeert, dan wel hierin dreigt te geraken, in de meest ruime zin van het woord'.

Bie Zefke

Bie Zefke is een inloophuis voor dak- en thuislozen in de Westelijke Mijnstreek. Bie Zefke wil een huis zijn waar iedereen zich thuis mag voelen. Waar respect voor elkaar en gelijkwaardigheid belangrijk is. Vanuit die woorden wil het inloophuis een luisterend oor en een sfeervolle plaats voor ontmoeting bieden. Vrijwilligers geven de inlopers een plaats in de Sittardse samenleving. Bie Zefke is elke dag een aantal uren geopend en drie keer per week is er een warme maaltijd. De vrijwilligersgroep geeft vorm aan de dagelijkse ontmoetingen. Er is een coördinator voor de continuïteit, de ondersteuning van de vrijwilligers en de contacten naar de samenleving.

Bie Zefke heeft een klein, formeel bestuur waarin de kerken een vertegenwoordiging hebben. Verder is er een adviesplatform, een breed samengesteld orgaan als klankbord voor het bestuur, met name gericht op een verdere visieontwikkeling en positionering van de activiteiten.

5 Versterking van de lokale sociale agenda in Sittard-Geleen

De versterking van de lokale sociale agenda is, samen met het versterken van de samenwerking tussen partijen op lokaal niveau, de belangrijkste doelstelling van deelname aan de Steden-estafette. De thema's die de gemeente Sittard-Geleen bezighouden zijn bureaucratie en integrale aanpak. Deze thema's zijn tijdens de lokale armoedemanifestatie uitgebreid aan bod gekomen.

5.1 Het thema van de lokale manifestatie: bureaucratie en integrale aanpak

Tijdens de armoedeconferentie is veel gesproken over bureaucratie. Veel ervaringsdeskundigen in de zaal geven aan hier last van te hebben (gehad). Ze hebben te vaak te maken met ellenlange wachttijden en moeten stapels papieren invullen voordat er iets gebeurt. Volgens wethouder Van Rijswijk, die ook aanwezig was op de armoedeconferentie, moet de gemeente hier alerter op zijn en concreet iets aan doen. Medewerkers achter het loket moeten getraind en gecoached worden en de processen moeten beter gestroomlijnd en op elkaar afgestemd worden.

Een ander belangrijk thema dat aan bod kwam tijdens deze middag is samenwerking en integrale aanpak. De gemeente moet nog scherper toezien op de integrale aanpak in de ketensamenwerking, aldus wethouder Van Rijswijk. Het Participatiehuis wordt genoemd als een mooi voorbeeld van goede samenwerking binnen de keten. Verder is ook gesproken over het bevorderen van de lokale samenwerking in armoedebestrijding. Dit kan bijvoorbeeld door het instellen van een armoedezegant, iemand die samen met ervaringsdeskundigen en maatschappelijke organisaties zoekt naar oplossingen. Verder werd geopperd om het initiatief meer bij de armen zelf te leggen: geef ze empowerment om op eigen kracht aan hun zelfredzaamheid te werken.

5.2 Wensen voor de lokale sociale agenda

In een lokale sociale toekomstagenda leggen de lokale partijen gezamenlijk vast wat binnen de gemeente de prioriteiten zijn als het gaat om de bestrijding van armoede en de bevordering van maatschappelijke participatie. We hebben aan regievoerders, gemeenteambtenaren, medewerkers van maatschappelijke organisaties en de vertegenwoordigers van de minima in Sittard-Geleen gevraagd welke punten volgens hen zeker op deze agenda moeten komen. In Bijlage 1 staat een gedetailleerd overzicht van alle geuite wensen. De suggesties voor de lokale sociale agenda laten zich als volgt groeperen:

- Het zal niemand verbazen dat er veelvuldig gepleit wordt voor een **bestending van het huidige armoedebeleid**. Het armoedebeleid moet niet de dupe worden van de mindere

middelen die er in de toekomst zullen zijn; de bestaande regelingen moeten overeind blijven, zodat de echte minima zoveel mogelijk hun huidige koopkracht zullen behouden.

- *Schuldhulpverlening en budgetbeheer* worden ook door verschillende respondenten genoemd.
- Er zou nog meer naar *jongeren* gekeken kunnen worden. Bij de Kredietbank zien ze veel jongeren die problemen krijgen in de fase waarbij ze de start maken naar zelfstandigheid. Preventieactiviteiten, ouders ondersteunen in de opvoeding (bijvoorbeeld kinderen kostgeld laten betalen), en bewustwording van de ouders en jongeren zouden nog meer aandacht mogen krijgen.
- De organisaties en ambtenaren noemen verschillende *groepen* die relatief kwetsbaar zijn. Er moet genoeg aandacht blijven voor taal en integratie, vooral bij de vrouwen, want die voeden de kinderen op. Andere kwetsbare groepen zijn de werkende armen en de 50-plussers, die na ontslag nog maar heel moeilijk aan een baan komen.
- Het verder uitwerken van de *samenwerkingsverbanden*. De gemeente zou hierin een voortrekkersrol moeten spelen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt volgens één van de regievoerders duidelijk bij de gemeente, want zij dienen het algemeen belang. Ze zouden kunnen beginnen met bijvoorbeeld een interactief overzicht maken, waarbij partners en organisaties elkaar ontmoeten en kunnen vinden. En verder zou een informatietool ontwikkeld en onderhouden moeten worden. Zo kan het beleid beter op elkaar worden afgestemd. 'Zwolle Armoedevrij' wordt daarbij genoemd als voorbeeld van een goede manier van samenwerking tussen de organisaties: ze prikkelen elkaar om door middel van haalbare, concrete stappen te werken aan het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting.
- Het *Participatiehuis in de huidige vorm behouden*. Het is een goed middel gebleken om sociale uitsluiting te bestrijden. Ze zouden nog meer contacten met locaties in de wijk kunnen zoeken, om hier mensen vanuit het Participatiehuis te kunnen inzetten. Eventueel zou onder bepaalde voorwaarden een meer outreachende benadering ook tot de mogelijkheden behoren.

5.3 Wensen voor samenwerking

Ons is duidelijk geworden dat samenwerking in Sittard-Geleen hoog op ieders agenda staat en dat de betrokken partijen over het algemeen al behoorlijk tevreden zijn over de bestaande samenwerking. Toch zijn er nog volop ambities (zie de paragrafen 5.1 en 5.2) die de noodzaak tot (nog beter) samenwerken urgent maken.

Ook de resultaten van de enquête laten zien dat men vindt dat er meer of intensiever moet worden samengewerkt. De maatschappelijke organisaties doen verschillende suggesties met welke organisaties ze meer of intensiever zouden willen samenwerken. Twee maatschappelijke organisaties willen meer samenwerken met de gemeente/de Sociale Dienst. Thema's die daarbij worden genoemd zijn preventie, participatie en informatieverschaffing. Verder willen de maatschappelijke

organisaties ook meer samenwerken met Stichting Leergeld, Partners in Welzijn, de voedselbank en het Participatiehuis. Thema's die hier worden genoemd zijn participatie, preventie en signalering van armoede. De ambtenaren die de vragenlijst hebben ingevuld, hebben verder geen suggesties gedaan voor intensievere samenwerking.

Uit ons onderzoek is een aantal verbeterpunten ten aanzien van de samenwerking te destilleren. Er zou bijvoorbeeld meer geïnvesteerd moeten worden in de communicatie. Een vertegenwoordiger van het Sociaal Overleg die we hebben gesproken verwoordt het als volgt: *'Organisaties in onze gemeente zouden beter van elkaar moeten weten waar ze mee bezig zijn.'*

Verder zou een betere afstemming plaats moeten vinden tussen de verschillende instanties binnen Sittard-Geleen. We hebben hierover gesproken met een vrijwilliger bij Raad en Daad. Deze persoon geeft aan dat mensen bij verschillende instanties langslopen. Als het bij de ene instantie niet lukt dan gaan ze naar de volgende en zo verder. *'Afstemming zou hier dus goed zijn. Maar het loopt ook niet altijd goed bij mensen die vanwege verschillende problemen met verschillende instanties te maken hebben. Bijvoorbeeld de schuldhulpverlening, dat rammelt.'*

Hierop aansluitend geeft een beleidsmedewerker bij de gemeente aan dat vooral de samenwerking tussen het UWV en de gemeente beter kan. *'Zodat er bijvoorbeeld ook Wajongers aan het Participatiehuis kunnen deelnemen. Ze zijn hiermee bezig, maar het duurt lang.'* Maar ook binnen de gemeente kan beter worden samengewerkt, binnen afdelingen maar ook daarbuiten, dus bijvoorbeeld tussen uitvoering en beleidsontwikkeling.

6 *Samen verder werken aan succes in Sittard-Geleen: conclusies en beleidsadvies*

6.1 *Inleiding: aandachtspunten voor beleid*

De gemeente Sittard-Geleen kent een actief armoedebeleid. Binnen de gemeente is de inzet van ambtenaren en politici groot. Deze inzet is sterk gericht op het daadwerkelijk en concreet ondersteunen van de doelgroepen van het beleid, de mensen met een minimuminkomen die een extra steun in de rug kunnen gebruiken. Daarbij ligt de nadruk op participatie en het verhogen van de zelfredzaamheid van de burgers. De effecten daarvan zijn zichtbaar, bijvoorbeeld door de oprichting van het Participatiehuis, dat als een rode draad door het armoedebeleid in Sittard-Geleen loopt.

In het coalitieakkoord van het recent gevormde College van Burgemeester en Wethouders wordt een aantal raadsbreed ingezette ontwikkelingen genoemd die voor de komende vier jaar leidraad zullen zijn. Sittard-Geleen noemt zich een sociale stad, waarin degenen die dat nodig hebben ondersteuning krijgen. Deze ondersteuning gaat verder dan alleen aandacht voor kwetsbare groepen. Als uitgangspunt van het beleid geldt dat mensen zolang mogelijk zelfstandig en zelfredzaam zijn en dat waar dit niet (volledig) mogelijk is zodanige compensatie zal plaatsvinden, dat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving.

Deze agendapunten kunnen alleen door een verbeterde samenwerking tot stand komen. Tijdens de armoedeconferentie in Sittard-Geleen werd dit ook nog eens aangestipt: de gemeente moet nog scherper toezien op de integrale aanpak in de ketensamenwerking. Voor een integrale aanpak vanuit het gemeentelijke beleid dient voldoende draagvlak en medewerking te bestaan van de maatschappelijke organisaties en van de vertegenwoordigers van mensen met een minimuminkomen. Een aanzet voor deze integrale aanpak werken we hier uit, waarbij we aandacht zullen besteden aan de verschillende samenwerkingsmogelijkheden: zowel die binnen de gemeente als die tussen de gemeente, maatschappelijke organisaties en de vertegenwoordigers van mensen met een minimuminkomen.

6.2 *Samenwerking binnen de gemeente*

Uit ons onderzoek blijkt dat er al veel wordt samengewerkt binnen de gemeente, hoewel dit te vaak op ad-hocbasis gebeurt en te weinig op structureel en strategisch gebied. Verder blijven bureaucratie en ontkokering belangrijke aandachtspunten. Er zou meer vanuit de klant moeten worden gewerkt in plaats van vanuit de werkprocessen.

De gemeentelijke afdelingen weten volgens de respondenten te weinig van elkaar wat er speelt op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. De communicatie is kortom voor verbetering vatbaar. Ambtenaren zouden meer gebruik kunnen maken van de technologische hulpmiddelen voor communicatie. Zo kan een interactieve site op hun 'interne netwerkschijf' over de hoofdlijnen en de concrete uitwerkingen van het beleid de communicatie verder bevorderen. Voorts zou een informatietool ontwikkeld moeten worden. Zo moet exact helder worden wie waar mee bezig is.

De komst van het Participatiehuis heeft, naast de samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke organisaties in Sittard-Geleen, ook de samenwerking binnen de gemeente een belangrijke positieve impuls gegeven en heeft voor meer dwarsverbanden tussen de gemeentelijke afdelingen gezorgd.

6.3 Samenwerking tussen gemeente, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van mensen met een minimuminkomen

De maatschappelijke organisaties zijn opvallend tevreden over de samenwerking met de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Er is een sterke wil om samen de problemen op te lossen. Aandachtspunt is de gezamenlijke analyse van het effect van de maatregelen, want daar ontbreekt het nog wel eens aan. Voor de maatschappelijke organisaties is het belangrijk dat de afspraken met de gemeente worden nagekomen en dat er ook ruimte is voor informeel contact. Daarbij is essentieel dat de gemeente weet wat er in de praktijk van armoede en sociale uitsluiting speelt.

Uiteraard heeft ook het Participatiehuis gezorgd voor een betere samenwerking tussen gemeente en de maatschappelijke actoren in Sittard. Meer dan voorheen ziet men elkaar als collega's. De partners binnen het Participatiehuis zouden nog meer contacten kunnen leggen met maatschappelijke instanties op wijkniveau. Verder zou de samenwerking met het UWV verbeterd moeten worden, zodat bijvoorbeeld ook Wajongers aan het Participatiehuis kunnen deelnemen.

De gemeente geeft aan een regierol te voeren als het gaat om de integrale aanpak. Maar deze regierol kan sterker. Er is bijvoorbeeld nog te weinig zicht op de samenwerking tussen de maatschappelijke organisaties onderling. Hoewel Sittard-Geleen goed aan de weg timmert, weten de organisaties elkaar nog niet altijd te vinden. Zo is er nog te weinig afstemming ten aanzien van burgers die van de ene naar de andere instantie 'hoppen' om zo een oplossing voor hun problemen te vinden. Daarbij zou de gemeente meer ruimte moeten bieden voor informeel contact, dat is waar de maatschappelijke organisaties nadrukkelijk om vragen.

Tijdens de armoedeconferentie kwam naar voren dat de bureaucratie een belangrijk aandachtspunt is. Klanten hebben te maken met ellenlange, demotiverende wachttijden en moeten teveel gegevens verstrekken. Er zijn verschillende concrete actiepunten genoemd, zoals training van de loketmedewerkers. Maar ook een betere samenwerking tussen gemeente en de maatschappelijke organisaties zal de bureaucratie verminderen.

7 *Literatuur en documenten*

Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). *Gemeente Op Maat; Sittard-Geleen*. CBS: Den Haag.

Centraal Bureau voor de Statistiek. *Cijfers van Statline uit 2006 en 2009*.

Flyer Agenda G27 Tegen armoede en onderbenutting van inkomensvoorzieningen (2008).

FMO-projecten SoZa januari 2010. Overzicht van FMO-projecten die raken aan Arbeid/Participatie Sociale Zaken.

Gemeente Sittard-Geleen (2007). *Concept Armoedebeleidsplan Sittard-Geleen Versie 23-10-2007*.

Gemeente Sittard-Geleen (2007). *Beleidsplan WERK en INKOMEN 2008*.

Gemeente Sittard-Geleen (2008). *Beleidsplan WERK en INKOMEN 2009*.

Gemeente Sittard-Geleen (2009). *Beleidsplan WERK en INKOMEN 2010*.

Gemeente Sittard-Geleen (2007). *Niet alleen balen, maar zelf bepalen, Beleidsplan WMO 2008-2011*.

Gemeente Sittard-Geleen (2008). *Lokaal Participatiehuis Sittard-Geleen*.

Gemeente Sittard-Geleen. *De burger centraal, de stad op orde. Programma-afspraken 2006-2010*.

Minister presenteert armoedeambassadeurs. Persbericht Sociale Zaken nr. 10/062 van 13 juli 2010. http://gemeenteloket.szw.nl/index.cfm?fuseaction=dsp_document&link_id=189888.

Nicis (2009). *Armoedebestrijding doe je zo! Successen uit de G32*. Dvd.

Steketee, M., Mak, J., & Tierolf, B. (red.) (2010). *Kinderen in Tel: Databoek 2010*. Ongepubliceerde absolute cijfers over kinderen in bijstandsgesinnen uit 2008. Verwey-Jonker Instituut.

StimulanSZ (2008). *Minimascan 2008*. Utrecht: StimulanSZ.

Verslag manifestatie Sittard-Geleen 29 juni 2010. Op: www.stedenestafette.nl.

Geraadpleegde websites

www.vng.nl/eCache/DEF/87/510.html (GWI).

www.bie-zefke.nl

http://www.sittard-geleen.nl/Werk_en_inkomen/Participatiehuis

<http://www.participatieconferentie.sittard-geleen.nl/participatiehuis>

http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/werk_en_inkomen_2010/edd/20100330_nieuwsbrief_ero_paf.pdf

http://www.sittard-geleen.nl/Gemeentezaken/Digitale_balie/Producten/V/Voor_Kids_regeling

<http://www.piw.nl/diensten-en-activiteiten/diensten/87-raad-en-daad.html>

Bijlage 1 Wensen voor de lokale sociale agenda

Dit is een overzicht van de wensen voor de lokale sociale agenda zoals die door de verschillende categorieën respondenten zijn genoemd in de enquête.

De regievoerders:

- Het armoedebeleid niet te veel laten beïnvloeden doordat er in de toekomst minder middelen zullen zijn.
- Er zou nog meer naar jongeren gekeken kunnen worden. Bij de Kredietbank zien ze veel jongeren die problemen krijgen in de fase waarbij ze de start maken naar zelfstandigheid.
- Preventieactiviteiten, ouders ondersteunen in de opvoeding.
- Bewustwording van de ouders en jongeren zou nog meer aandacht mogen krijgen.
- Behoud van de bestaande regelingen.
- Verder uitwerken van de samenwerkingsverbanden. De gemeente zou hierin een voortrekkersrol moeten spelen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt duidelijk bij de gemeente, zij dienen het algemeen belang. Ze zouden kunnen beginnen met bijvoorbeeld een interactief overzicht te maken, waardoor partners elkaar kunnen vinden, en een tool die ook wordt onderhouden. De organisaties moeten hierbij worden betrokken.
- Het Participatiehuis in de huidige vorm behouden. Het is een goed middel tegen sociale uitsluiting. Ze zouden het nog meer naar de wijk moeten brengen. Nu komen veel klanten binnen via de Sociale Dienst en werken ze via één gebouw. Ze zouden nog meer contacten met locaties in de wijk kunnen zoeken, om hier mensen vanuit het Participatiehuis te kunnen inzetten. Eventueel zou een meer outreachende benadering ook kunnen onder bepaalde voorwaarden.
- Verdergaan met het bevorderen van participatie en dan ook voor groepen die niet rechtstreeks hieronder vallen, zoals de Wajongers. Dit heeft te maken met bestrijding van de bureaucratie.
- Op de conferentie zou de wethouder de uitspraak moeten doen dat bij de bezuinigingen de klappen niet teveel bij de laagste inkomens terecht zullen komen en dat de voorzieningen voor deze groep op peil zullen blijven.

De vertegenwoordigers van de minima:

- De langdurigheidstoelage van vijf naar drie jaar.
- Organisaties binnen de gemeente moeten goed op de hoogte zijn van elkaar.
- "Zwolle armoedevrij" wordt genoemd als voorbeeld van een goede manier waarop organisaties elkaar ook prikkelen om in haalbare, concrete stappen te werken aan het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting.
- Aandacht voor taal en integratie, daar kan veel winst behaald worden. Vooral bij de vrouwen, die voeden de kinderen op.

- Ik ben tegen de volkswijken. Mensen vinden het daar gewoon om niet te werken. De aanpak van wijken (sloop en nieuwbouw) heeft de gemeente goed gedaan, mensen zijn meer verspreid over de stad. Maar dat is een proces van vele jaren en is nog niet klaar.
- Betere kansen op een baan na ontslag op 'oudere' leeftijd. Deze mensen komen heel moeilijk nog aan een baan. Als oudere werkzoekende heb je echt minder kansen.

De medewerkers van maatschappelijke organisaties:

- Armoedebestrijding blijft een punt van zorg.
- Goede informatievoorziening.
- Hoe kunnen we gezamenlijk subsidies binnenhalen om de minima te helpen met sociale deelname?
- Langdurigheidstoelage.
- De lange wachttijden voor de aanvraag Wwb aanpakken; mensen komen zo in de schulden.
- Participatie door werk.
- Schuldhulpverlening en budgetbeheer verbeteren.
- Versterking van lokale zelf-organisaties.

De ambtenaren:

- Hoe om te gaan met de bezuinigingen die aan gemeenten zullen worden opgelegd?
- Verdere verbetering van de integrale persoonsgerichte aanpak. Dit betekent ook dat instellingen en organisaties hun grenzen moeten opzoeken en overstijgend moeten kunnen opereren. Medewerkers moeten hiervoor gefaciliteerd worden.

Bijlage 2 Over het onderzoek in Sittard-Geleen

Het Verwey-Jonker Instituut heeft gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve bronnen en methoden. Wij hebben:

- Bestaand onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd (waaronder CBS-statistieken);
- Relevante beleidsdocumenten bestudeerd.
- Interviews gehouden met de drie belangrijkste spelers in de gemeente Sittard-Geleen op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders).
- Interviews gehouden met drie vertegenwoordigers van de minima in Sittard-Geleen.
- Een digitale enquête gehouden onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties.

Over de enquête

Methode

Aan acht gemeenteambtenaren en 18 medewerkers van maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in Sittard-Geleen is eind april 2010 via e-mail een uitnodiging verstuurd voor deelname aan het onderzoek naar samenwerking op dit gebied. De lijst met organisaties en e-mailadressen is door de gemeente Sittard-Geleen samengesteld.

Via een link in de uitnodigingsmail kwamen de respondenten terecht bij een vragenlijst. De vragenlijst bestond voor de deelnemers van maatschappelijke organisaties uit 29 vragen en voor de gemeenteambtenaren uit 34 vragen. De vragenlijst kon online worden ingevuld. Als eerste werd een korte introductie gegeven op het Europese jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, op de deelname van de gemeente Sittard-Geleen aan de Stedenestafette, en op het onderzoek. Hierna konden de respondenten beginnen met het beantwoorden van de vragen. Aan de organisaties en gemeenteambtenaren is na ruim twee weken een herinnering verstuurd.

De gemeente kreeg de mogelijkheid om in de enquête drie vragen naar keuze te stellen. Sittard-Geleen heeft hier geen gebruik van gemaakt.

Resultaten

In totaal hebben negen medewerkers van maatschappelijke organisaties en vier gemeenteambtenaren de vragenlijst ingevuld. Deelnemers die minder dan de helft van de vragen hebben beantwoord zijn hierbij niet meegerekend. De medewerkers van de maatschappelijke organisaties zijn in dienst bij negen verschillende organisaties. De beleidsambtenaren van de gemeente zijn werkzaam bij de afdelingen Maatschappelijke Ontwikkeling, Werk & Inkomen en Dienstverlening. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal deelnemers per type organisatie.

Deelnemers aan de digitale enquête

Type organisatie	Aantal deelnemers
Gemeente	4
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van zorg	1
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van welzijn	3
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van financiën	1
Religieuze organisatie (bijv. kerkelijke organisatie of moskee)	1
Vrijwilligersorganisatie	2
Belangenorganisatie voor minima	1
Totaal aantal deelnemers	13

Colofon

Opdrachtgever/financier	Project Erop af: doen en delen! en de deelnemende gemeenten
Auteurs	Drs. M. C. van Dongen Drs. D. Bulsink Drs. A. Huygen
Omslag Uitgave	GrafitalI, Valkenswaard Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl> en www.stedenestafette.nl.

ISBN 978-90-5830-402-5

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2010.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.